

OPONENTSKÝ POSUDOK

na dizertačnú prácu

Mgr. Dominiky Kleinovej:

Dcéry nočných ulíc: Fenomén prostitúcie na Slovensku v rokoch 1918 – 1938
(Pardubice : Filozofická fakulta Univerzity Pardubice, 2023, 214 s.)

Dejiny prostitúcie patria v medzinárodnom vedeckom prostredí už k akémusi „mainstreamu“, čo súvisí s poznateľne vyšším stupňom rozvoja sociálnych dejín než v našom kultúrnom priestore. V štátoch ako Česká republika či Slovensko stále dobiehame pomyselný náskok, ktorý si predovšetkým západoeurópske historiografie vytvorili za obdobie dominancie marxistických prístupov v československej historickej vede od začiatku 50. do konca 80. rokov. Problém nespočíval ani tak v samotnom pretláčaní marxistickej koncepcie ako jedinej správnej, ako skôr v metodologickom vzduchoprázdne a ideologicky podmienenej selekcii výskumných tém. Hoci sa situácia za posledné tri desaťročia nepomerne zlepšila, stále sa v našom prostredí nenájde mnoho prác, ktoré by bolo možné označiť za vzorové, prinášajúce nielen faktografickú sumu poznatkov, ale aj metodologický zvrät. Inak povedané, diela usilujúce sa vsadiť prostitúciu ako fenomén do širších spoločenských rámcov a nielen deskribovať jej podoby na úrovni „fun facts“, ako je to príznačné pre rôzne popularizačné knižné tituly zotrúvajúce viac-menej na pozíciách zábavnej literatúry faktu.

Nádej na posun pozitívnym smerom predstavuje predložená práca Mgr. Dominiky Kleinovej s názvom *Dcéry nočných ulíc: Fenomén prostitúcie na Slovensku v rokoch 1918 – 1938*. Keďže v ďalších častiach posudku spomeniem jej – podľa mojej mienky – neuralgické miesta (čo by malo byť cieľom každej odbornej kritiky), hneď na úvod konštatujem, že ide o prvý pokus o ucelenejšie spracovanie zložitej témy. Zložitej z hľadiska heuristického, analytického i interpretačného. Takzvaní prvolezci to majú vždy náročné a o to viac si cením už samotnú odvahu autorky pustiť sa do takejto multidimenzálnej problematiky historických, sociologických, kulturologických a v neposlednom rade medicínskych asociácií.

Hneď letný pohľad na pramennú základňu dizertácie nasvedčuje (a obsah potvrdzuje), že si na výskume dala náležite záležať. K **heuristike** mám tri pripomienky – jednu vecnú a dve technické.

Vecná: Je nesporne škoda, že doktorandka pri výskume kládla dôraz (možno až prisilný) na podoby prostitúcie v dvoch veľkých slovenských mestách (Bratislava, Košice) a prostitúciu v menších mestách, prípadne obciach ponechala mimo svoju pozornosť. Zmienky o nich sa síce útržkovo objavujú v spisoch policajných riaditeľstiev dislokovaných v týchto dvoch metropolách západu a východu krajiny, no tie nemôžu nahradiť pramene na nižšej úrovni štátnej správy, ako napr. prezidiálnu agendu okresných úradov či súdov. Rozumiem autorkinmu prístupu preferovať metódu sondy – z časovo-kapacitných i rozsahových možností je to optimálna cesta. No väčší dôraz kladený na špecifiká prostitúcie v regionálnom a lokálnom kontexte by nepochybne odkryl zaujímavé komparatívne aspekty v porovnaní s veľkomestským prostredím, ako napr. postoj miestnych úradov k prostitúcii, stratégie jej eliminácie, spoločenské postavenie prostitútok v sídlach, kde „každý pozná každého“, miesto prostitúcie v každodennom živote konzervatívnejšieho malomesta a vidieka atď.

Technické pripomienky: 1. Domnievam sa, že v záverečnom prehľade zdrojov nie je nutné uvádzať pramenný materiál až na úroveň škatule a archívnej signatúry. Štandardizovane úplne stačí uvádzať archív a fond. 2. Autorka uvádza nesprávny názov „Štátny oblastný archív v Košiciach (ŠOAK)“ – ide o staré pomenovanie, dnes je to Štátny archív Košice, resp. Štátny archív v Košiciach.

K samotnej **štruktúre** a **obsahu** mám viacero pripomienok. Podotýkam však, že tieto pripomienky majú najmä odporúčajúci charakter a nedevalvujú inak solídne zrealizované spracovanie vytýčenej témy dizertačnej práce.

V prvom rade, doktorandka na môj vkus venuje príliš veľa pozornosti širšiemu kontextu mimo stanovenej časovej periódy. Ten je, samozrejme, dôležitý pre pochopenie historických kontinuit a diskontinuit, no v záujme svižnejšej čitateľnosti a logickej prepojitelnosti textu sa mi zakomponovanie niektorých podkapitol v takej šírke (napr. 1.3.2) javí ako kontraproduktívne. Obzvlášť to platí v prípadoch, keď dané pasáže pojednávajú o úplne inom kultúrnom priestore, než v akom sa pohybuje téma dizertácie. Problematicky vidím aj kvalitu plynulosti textu, menovite škripajúce premostovanie. Nazdávam sa, že čitateľsky by bolo podstatne funkčnejšie vzájomne prepojiť dobové diskurzy odbornej literatúry súvisiace s prostitúciou

s reglementačnými/aboličnými tendenciami v zákonodarstve a ich tematizovaním v dobovej tlači do rámca jedného kompaktného celku, čím by podstatne lepšie vynikli súvzťažnosti medzi odbornou mienkou, legislatívou a politizáciou. V tejto podobe text pôsobí trochu rozbito a nesúrodo. Skrátene: uvítal by som viac priamočiarosti a menej odbočiek.

V jadre dizertácie je práca s prameňmi a ich interpretácia zvládnutá na veľmi dobrej úrovni. Autorka heuristicky vychádza tak z archívnych materiálov, ako aj dobovej tlače a sekundárnej literatúry. Hoci by som v oponentskom posudku mal primárne hodnotiť to, čo v práci je obsiahnuté, musím sa pristaviť aj pri aspektoch, ktoré mi v nej citeľne chýbajú (a možno sú dobrým námetom do diskusie).

Po prvé – kľúč výberu archívov, čím sa vraciam k už vyššie zmienenej pripomienke. Absentuje mi zdôvodnenie, prečo sa doktorandka rozhodla demonštrovať svet medzivojnovnej prostitúcie na Slovensku najmä na príklade dvoch už pertraktovaných miest. Náhodne? Alebo skrýva táto voľba určitý kultúrno-regionálny aspekt? (západ/východ). Podarilo sa jej identifikovať nejaké markantné rozdiely v percepcii prostitúcie v porovnaní s českými krajinami? České prostredie bolo vo všeobecnosti po vzniku spoločného štátu preda len liberálnejšie než to slovenské, kde dominovala pomerne konzervatívna mentalita naviazaná na vplyvný katolicizmus. Dá sa v tejto línii nájsť nejaká kauzalita?

S katolíckou, resp. kresťanskou identitou značnej časti slovenskej spoločnosti súvisí i ďalší môj postreh. V podkapitole 1.4.4 doktorandka spomína vplyv eugeniky na dobové reprodukčné a sekundárne aj sexuálne diskurzy. Je známe, že okrem pozitívnej eugeniky, rozšírenej hlavne v etnicky českom medicínskom prostredí (Haškovec, Růžička a i.), si od 30. rokov získavala určité pozície aj tzv. negatívna eugenika inšpirovaná nacionálnosocialistickým Nemeckom, pričom najväčšie ohlasy zaznamenávala medzi sudetskými Nemcami. Jednu z jej ústredných téz tvoril mýtus o „kriminálnej krvi“, domnelo sa prejavujúcej na charakterových vlastnostiach jej nositeľov. V práci mi chýba aspoň krátky exkurz, či, resp. ako konkrétne negatívna alebo pozitívna eugenika (pestovaná a propagovaná aj na Slovensku autormi ako Chura či Faith) ovplyvňovala spoločenskú (ne)akceptovateľnosť prostitúcie na politickej a sociálnej úrovni.

Z radu chvályhodných aspektov autorského uchopenia dizertácie vyzdvihujem obzvlášť spôsob, akým doktorandka pracuje s jednotlivými dimenziami prostitúcie, keď postupne dekonštruuje jej zdravotnú, kriminálnu, reprodukčnú či sociálnu rovinu.

Týmto prístupom ju integruje do sociálnych interakcií a kreuje tak heuristické kategórie, cez ktoré dokazuje oprávnenosť postavenia prostitúcie ako spoločenského fenoménu, s ktorým spoločnosť koexistuje a zaujíma k nemu určitý morálny postoj a stratégie správania. V tejto spojitosti by som v Závere uvítal zhodnotenie, ako s ňou narábala tzv. šedá zóna – t. j. obyvateľstvo, ktoré k nej nezaujímal ani odsudzujúce, ani podporné stanovisko a bralo ju ako súčasť koloritu prvorepublikovej každodennosti (či skôr každovečernosti).

Okrem uvedených pripomienok by textu prospela dôslednejšia jazyková korektúra.

Celkové hodnotenie: Napriek kritickým komentárom dizertačnú prácu považujem za hodnotný príspevok k sociálnym dejinám Slovenska (a Československa) v období prvej ČSR. Komisii ju **odporúčam prijať** na obhajobu a po zodpovedaní otázok v posudku Mgr. Dominike Kleinovej **odporúčam udeliť titul „philosophiae doctor“ (Ph.D.)**.

V Banskej Bystrici, 13. 5. 2023

doc. PhDr. Anton Hruboň, PhD.

Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici